

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

ลิขสิทธิ์คือสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น ซึ่งเป็นผลงานที่เกิดจากการใช้สติปัญญา ความรู้ความสามารถและความวิริยะอุตสาหะ ในการสร้างสรรค์งานให้เกิดขึ้น และถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ดังนั้นเจ้าของผลงานทางลิขสิทธิ์จึงควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะหากประเทศใดมีความบกพร่องเกี่ยวกับการแก้ปัญหาละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ก็จะถูกยกเป็นข้ออ้างในการถูกกีดกันทางการค้าหรือเสียประโยชน์ในการเจรจาด้านเศรษฐกิจสังคมระหว่างประเทศได้ การคุ้มครองลิขสิทธิ์จึงมีความจำเป็นด้วยเหตุผลแห่งความยุติธรรมของสังคม ความเจริญก้าวหน้าของวัฒนธรรม พื้นฐานทางเศรษฐกิจ ศิลธรรม และเหตุผลทางชื่อเสียงเกียรติคุณของประเทศชาติ ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ทำให้นานอารยประเทศให้ความสำคัญกับทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งก็รวมถึงประเทศไทยด้วย

การคุ้มครองลิขสิทธิ์ของไทยนั้นได้ใช้ พรบ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นกลไกในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำละเมิดลิขสิทธิ์ทั้งในเรื่องคดีทางแพ่งและคดีอาญา ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วนั้น ผู้ถูกละเมิดลิขสิทธิ์มักนิยมดำเนินคดีอาญากับจำเลยผู้ทำละเมิด แต่ผลการตัดสินลงโทษมักออกมาในรูปแบบของการปรับ ส่วนการจำคุกก็ให้รอการลงอาญาไว้ก่อน ซึ่งค่าปรับจำนวนกึ่งหนึ่งตามมาตรา 76 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ผู้เสียหายจะได้รับตามกฎหมายนั้นก็ไม่ใช่เพียงพอต่อความเสียหายที่แท้จริง ขอมส่งผลให้โทษทางอาญตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยไม่มีนัยสำคัญที่จะส่งผลทำให้การละเมิดลิขสิทธิ์ลดลง

ผู้วิจัยจึงได้มุ่งเน้นศึกษาหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ ทำให้ทราบว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น คือ ค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นที่เพิ่มเติมนอกเหนือจากค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนตามปกติ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำละเมิดที่มีพฤติกรรมนำดำเนินให้เจ็ดหลายจนไม่หวนกลับมาทำพฤติกรรมเช่นเดิมอีก และยังมุ่งป้องปรามมิให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันอีกในภายภาคหน้า โดยฝ่ายโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายส่วนนี้ เพราะศาลจะพิจารณากำหนดเองตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะความร้ายแรงแห่งการละเมิด และ

ปริมาณความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย โดยศาลจะกำหนดเป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายที่แท้จริง โดยสรุปประเด็นถึงเหตุผลที่ควรนำเอาหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ 3 ประการ ดังนี้

1. จากการศึกษาดูอย่างจากนานาชาติ พบว่าชาติมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ได้นำเอาหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ทั้งในคดีละเมิดทั่วไปและโดยเฉพาะในคดีละเมิดลิขสิทธิ์มาเป็นเวลานานแล้ว โดยมีการบัญญัติหลักกฎหมายไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้การบังคับใช้หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษเกิดเป็นรูปธรรมในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งอังกฤษได้บัญญัติไว้ใน Copyright, Design and Patents Act 1988 ส่วนสหรัฐอเมริกาก็บัญญัติไว้ใน Copyright Act 1976

2. สำหรับประเทศไทยนั้น แม้การนำหลักค่าเสียหายมาใช้ในคดีละเมิดทั่วไปยังคงถือเป็นเรื่องที่ยังใหม่ แต่ก็มีความหมายพิเศษบางฉบับได้นำเอาหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้แล้วคือ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยบัญญัติเป็นหลักกฎหมายชัดเจนซึ่งเปิดโอกาสให้ศาลในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษแตกต่างหากจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้

3. กฎหมายพิเศษบางฉบับของไทยที่ได้นำเอาหลักค่าเสียหายมาใช้แล้วนั้น ก็เป็นพระราชบัญญัติที่มีมูลฐานความผิดมาจากรื่องของละเมิดทั้งสิ้น

หากทำความเข้าใจกับวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ก็พบว่า

ก) การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษก็เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำละเมิดที่สมควรจะได้รับการลงโทษและจำเป็นต้องป้องปรามมิให้การกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้นในสังคมอีก

ข) การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ให้อำนาจศาลเป็นผู้กำหนดโดยให้มีความสัมพันธ์กับค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้

ค) มีการบัญญัติถึงปัจจัยที่นำมาพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายในส่วนนี้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ให้ศาลคำนึงถึงพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องในแต่ละกรณี เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ได้รับ, ความชั่วร้ายของพฤติกรรม, ระยะเวลาที่กระทำผิด, ผลประโยชน์ที่ได้รับ, สถานะทางการเงินของจำเลย, การบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น, การที่ผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำละเมิด เป็นต้น

4) ได้บัญญัติถึงการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดอัตราสูงสุดไว้ต้องไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้

ทั้งนี้ จึงมีความเป็นไปได้ที่จะนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ของไทย บนพื้นฐานของเจตนารมณ์แห่งกฎหมายเพราะมีตัวอย่างให้เห็นทั้งจากนานาชาติ และ

แม้กระทั่งกฎหมายพิเศษภายในประเทศไทยเอง ซึ่งประโยชน์ที่จะได้รับนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์แล้วเห็นว่า มีประโยชน์มากกว่าผลเสียทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม ที่พอจะสรุปได้คือ ทำให้เจ้าของงานลิขสิทธิ์มีกำลังใจที่สร้างสรรค์งานที่มีคุณภาพ และนานาชาติยอมรับประเทศไทยในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ อีกทั้งค่าเสียหายเชิงลงโทษยังเป็นการเสริมกฎหมายอาญาให้บรรลุนิติความ เพราะเป็นการป้องปรามผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก เป็นสิ่งจูงใจให้โจทก์นำคดีมาฟ้องร้อง และเป็นการยับยั้งการแก้แค้นของผู้ถูกละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งก็จะส่งผลให้แนวโน้มในการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลจากผลสรุปของการศึกษา ยิ่งแสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องพัฒนาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ เพื่อเป็นเครื่องมือและเป็นกลไกให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้สำหรับแก้ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ และเมื่อแก้ไขปรับปรุงแล้วต้องเป็นที่ยอมรับของนานาชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ที่มีอิทธิพลต่อการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์หลักการและทฤษฎีของการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้นั้นไม่ว่าจะเป็นหลักการของนานาชาติ หรือแม้กระทั่งของไทยเอง ในกฎหมายพิเศษที่มีการนำเอาหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้แล้ว ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการนำเอาหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ โดยมีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ต้องมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อลงโทษผู้กระทำผิดละเมิดที่มีพฤติกรรมชั่วร้ายให้เจ็ดหลาบ และป้องปรามมิให้คนในสังคมถือเอาพฤติกรรมนั้นเป็นเยี่ยงอย่าง นอกเหนือไปจากการชดเชยความเสียหายที่แท้จริง

2) ลักษณะแห่งความผิดที่ควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

พฤติกรรมของจำเลยต้องแสดงให้เห็นถึงความชั่วร้ายโดยเป็นการจงใจกระทำละเมิดทั้งที่รู้หากกระทำไปจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่ก็มิได้แยแสกับผลของการกระทำนั้นไม่ว่าด้วยเหตุที่จำเลยหวังผลประโยชน์จากการกระทำละเมิด หรือมีเจตนาถั่นแกล้งทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น การตั้งโรงงานผลิตแผ่นซีดีภาพยนตร์ ที่ละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น โดยมีเครื่องพิมพ์ขนาดใหญ่ทำเป็นธุรกิจ และใช้ธุรกิจอื่นบังหน้า เป็นต้น

และพฤติกรรมในการกระทำละเมิดของจำเลยต้องเป็นพฤติกรรมที่ถ้าหากไม่ได้รับการป้องปรามแล้ว มีความเป็นไปได้ที่พฤติกรรมนั้นจะยิ่งทวีความถี่และความร้ายแรงขึ้นเรื่อยๆ

จนอาจส่งผลกระทบต่อความสงบสุขในสังคม ยกตัวอย่างเช่น การทำละเมิดลิขสิทธิ์ในงานบางประเภท เช่น ภาพยนตร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และการใช้โปรแกรมบิททอเรนต์ในการทำละเมิด ซึ่งสามารถทำได้ง่ายและยากต่อการจับกุม อาจถูกยกเป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้าหรือในการเจรจาระหว่างประเทศได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

3) กรณียกเว้นที่ไม่ควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ในกรณีที่ผู้กระทำละเมิดได้รับการลงโทษตามกฎหมายอาญาอย่างสมควรแล้ว ก็ไม่สมควรที่จะนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ เพราะทั้งนี้หากจำเลยได้รับบทลงโทษทางอาญาที่สมควรแก่ความประพฤติดันชั่วร้ายของตนแล้ว หากถูกตัดสินให้รับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษอีกอาจเป็นการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษไปซ้ำเติมจำเลยจนเกินความเหมาะสม

และในกรณีที่ค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้มีจำนวนเพียงพอแก่การลงโทษผู้กระทำผิดละเมิดแล้ว แม้วัตถุประสงค์ของค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้จะมุ่งเพื่อชดเชยความเสียหายและไม่ได้กำหนดขึ้นเพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิดก็ตาม แต่หากเป็นจำนวนที่มากพอเพียงกับการลงโทษและป้องปรามผู้กระทำละเมิดแล้ว ก็ไม่สมควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นการซ้ำเติมอีก

ข้อยกเว้นทั้งสองประการที่ได้จำกัดการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษขึ้น ก็เพื่อทำให้หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษนำมาใช้แต่เฉพาะกรณีที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้นเพื่อควบคุมการเกิดขึ้นของการกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้และเพื่อทำให้การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง

4) การประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

การประเมินจำนวนค่าเสียหาย ให้เป็นอำนาจดุลพินิจของศาล ด้วยเหตุที่ประเทศไทยนั้นการพิจารณาคดีจะมีผู้พิพากษาเป็นผู้ตัดสินทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา จึงทำให้ความรับผิดชอบทางแพ่งทั้งในส่วน of ค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ และรวมถึงค่าเสียหายเชิงลงโทษ ผู้พิพากษาจะเป็นผู้มีอำนาจตัดสินและกำหนดจำนวนค่าเสียหายขึ้น ทั้งนี้ข้อดีของการตัดสินโดยผู้พิพากษาคือ ผู้พิพากษาเป็นผู้มีประสบการณ์ในการตัดสินคดีมายาวนาน จึงทำให้สามารถแยกแยะอารมณ์ความรู้สึกหรืออคติออกจากความยุติธรรมและความถูกต้องได้

5) ปัจจัยที่นำมาใช้ในการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ของไทยนั้น ศาลควรนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการกระทำละเมิดนั้นๆ มาพิจารณาประกอบด้วย เพื่อให้จำนวนที่ตัดสินนั้นเหมาะสมกับพฤติกรรมของจำเลย อีกทั้งยังสามารถทำให้จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กำหนดขึ้นบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษและป้องปรามจำเลยได้อย่างแท้จริง โดยปัจจัยที่จะนำเสนอ ได้แก่ พฤติกรรมอันชั่วร้ายของจำเลย, ระยะเวลาของการกระทำละเมิด, ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำละเมิด,

ฐานะทางการเงินของจำเลย, การที่จำเลยบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น และ การที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหาย ตัวอย่างเช่น ผู้ค้ารายย่อยยื่นพวกที่ซื้อมาขายไป ส่วนมากเป็นพ่อค้าที่ไม่มีทรัพย์สินมาก และเป็นารรับของทีละเม็ดมาขายอีกทอดหนึ่ง จึงทำให้แนวทางของศาลที่ผ่านมาก็มักจะลงโทษปรับเพียงเล็กน้อยเพราะปรับมากก็ไม่มีเงินจ่าย และหากฟ้องเรียกค่าเสียหายก็ไม่มีทรัพย์สินให้ ฉะนั้นหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษ จึงควรนำมาใช้กับผู้ขายส่งหรือผู้ผลิตมากกว่าที่จะนำมาใช้กับผู้ค้ารายย่อย

6) การควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

หากประเทศไทยวางแนวทางการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างไม่เหมาะสมหรือไม่ชัดเจน อาจทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอย่างเช่น ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เผชิญกับปัญหาที่ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นในทุกปี จนไม่สามารถควบคุมได้ แต่หากได้วางแนวทางการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างชัดเจนก็จะทำให้การกำหนดจำนวนที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้าอยู่ในระดับที่ไม่มากเกินไปซึ่งจะเห็นตัวอย่างได้จากกรวางหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษที่วางหลักเกณฑ์การพิจารณาอย่างชัดเจนจึงทำให้การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศเหล่านี้ไม่เป็นจำนวนที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้ว่าทั้งสองประเทศจะมีวิธีในการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่แตกต่างกันก็ตาม แต่สำหรับมาตรการที่จะนำมาควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ของไทยที่มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้มาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยนำค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้มาคูณกับจำนวนเท่าที่เหมาะสมเป็นวิธีการที่เหมาะสมและชัดเจนที่สุด ซึ่งหากเทียบเคียงกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย ก็ประมาณได้ว่าควรอยู่ที่สองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง หากสูงไปกว่านี้อาจเป็นจำนวนที่มากเกินไปจนไม่เป็นธรรมกับจำเลย อีกทั้งยังอาจทำให้ผู้ประกอบการต้องเสี่ยงกับการตกเป็นบุคคลล้มละลายหากต้องรับผิดชอบในจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มากเกินไปจนอาจทำให้สภาพเศรษฐกิจของไทยหยุดชะงักได้

7) เห็นควรเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64 โดยบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยมีรายละเอียดดังนี้

“ในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหายรวมทั้งการสูญเสียประโยชน์ หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าบุคคลใดละเมิดลิขสิทธิ์ โดยมีเจตนาร้ายหรือก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง ให้ศาลกำหนดจำนวนได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหม

ทดแทนที่แท้จริง ทั้งนี้โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความประพฤติที่ร้ายแรงของผู้กระทำละเมิด ระยะเวลาของการกระทำละเมิด ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำละเมิดได้รับ ฐานะทางการเงินของผู้กระทำละเมิด ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

ความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนที่กล่าวมาในวรรคก่อนนั้น หากบุคคลผู้ต้องรับผิดได้รับบทลงโทษตามกฎหมายอาญา หรือรับผิดในค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเพียงพอแก่ความประพฤติที่ร้ายแรงของผู้กระทำละเมิดแล้ว ศาลจะไม่กำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษขึ้นก็ได้

ค่าเสียหายตามวรรคแรกให้จำเลยชำระให้แก่โจทก์ หากไม่สามารถกระทำได้ ให้บังคับเอากับทรัพย์สินที่มีอยู่จนครบตามจำนวน ”